

A LÍRA: LOGIKA (ÉS RETORIKA?)

NAGY L. JÁNOS

Korchmáros Valériának ajánlom tisztelettel,
őszinte nagyrabecsüléssel.

- (1) ...s még jó, ha az ember harapja
nem az embert magát harapja,
hanem valaki mást,
dudás a fuvolást,
én téged és engemet te, –
mert mi lenne, mi történhetne...

(József Attila: Magad emésztő...)

1. József Attila idézett soraiban az *én téged és engemet te* kereszteződés, első látsra Lausberg (1960) „Klein-Chiasmus”-ának tipikus példája, lényege a tőpárhuzam és a toldalékkereszteződés. Tőpárhuzam, mert az első személy – második személy – első személy – második személy ismétlődik; toldalékkereszteződés (tkp. esetkereszteződés), mert nominatívusz – akkuzatívusz – akkuzatívusz – nominatívusz a sorrendjük. Látszólag ennyi az alakzat, nem több. Ha a szemantikai szerkezetet vizsgáljuk, feltűnik: a *harap* ige jelentése vonatkozik rá (logikai megfogalmazással: predikátum; a műveletre utalva: reláció). A megelőző sorokban, korábban adott szemantikai közeg szerint (*szo-rítja, nyomja, összefogja / egyik dolog a másikat... Így él a gazdag is, szegény is, / így szenvedünk te is, meg én is...*) az emberek általában egymást teszik próbára. Ez az alakzat tehát az egymástól szenvedő emberek viszonyait festi. (A gondolat ennél általánosabb, az összes előre és élettelenre vonatkozik.)

Szükségszerű-e, hogy kereszteződés érvényesüljön a sorrendben? Tekintsük egyrészt az adott sor más megfogalmazásának lehetőségeit; másrészt hogy a versre egészében jellemző-e a sorrendi kereszteződés. A leírásban *a* az első személy, *b* a második személy; *x* a nominatívusz, *y* az akkuzatívusz. Az *és*-viszony állandó a két rész között.

Az *én téged és engemet te* sor sémája: $a^x b^y$ és $a^y b^x$ ($a b a b + x y y x$)

(1a) *engemet te és te engemet $a^y b^x - b^x a^y$ ($a b b a + y x x y$)

*én téged és téged én $a^x b^y - b^y a^x$ ($a b b a + x y y x$)

(A sorrendi változatok: **te engemet és engemet te*, illetve **téged én és én téged.*)

Könnyű belátni, hogy szinte elképzelhetetlen ilyen redundáns, tautologikus verssor.

Az elfogadható változatok és sémáik:

(1b)	*én téged és te engemet	$ax\ by - bx\ ay$	(a b b a + $x\ y\ x\ y$)
	*téged én és engemet te	$by\ ax - ay\ bx$	(b a a b + $y\ x\ y\ x$)
	*téged én és te engemet	$by\ ax - bx\ ay$	(b a b a + $y\ x\ x\ y$)
	*te engemet és én téged	$bx\ ay - ax\ by$	(b a a b + $x\ y\ x\ y$)
	*te engemet és téged én	$bx\ ay - by\ ax$	(b a b a + $x\ y\ y\ x$)
	*engemet te és én téged	$ay\ bx - ax\ by$	(a b a b + $y\ x\ x\ y$)
	*engemet te és téged én	$ay\ bx - by\ ax$	(a b b a + $y\ x\ y\ x$)

A kétszer két elem és a kétszer két toldalékfajta sorrendi lehetőségei a felsorolt változatok tanúsága szerint csak kereszteződéses megfogalmazást tesznek lehetővé: legalább egy tényező sorrendi megfordítással áll. (A szembeállítás miatt felfogható a *te* 'nem-én'-nek is, s így a két tényező szembeállítása még inkább fokozza az ellentétet.) Ugyancsak föltűnhet: egyetlen esetben sem fordul elő, hogy a személyek is, az esetek is kereszteződnek. (Mindegyik elem csak egyszer fordulhat elő: ez az ismétlés nélküli permutáció az algebrában.)

A poétikai helyzet, a rímelés döntötte el a versben, hogy éppen az a megfogalmazás lett a végleges, amelyet publikált a szerző. Az *engemet te* rímhívó, s erre csap rá a *történhetne* válasza. Nem lényegtelen a ritmikai érv sem, hiszen az *én téged* részben két *é* hangzik, hosszan (az *én* és a *téged* szembeállítását szolgálva); az *engemet* és a *te* pedig a rövid magánhangzókkal festi az előbbi viszony ellenkezőjét. A személyek említése nyomatékos, akár hosszú szótaggal kezdődik a két pólus, akár röviddel. Jegyezzük meg: a *-ged* rövid szótagja következik a hosszú szótagok után; ugyancsak a tagolást szolgálhatja az egymás után ejtett két *-t* hang az *engemet* és a *te* határán. A sor első fele három, a második négy szótagos, közöttük az *és* áll; a ritmikában spondeusz, jambus, majd két troheusz hangzik: *tá tá-ti – tá – tá-ti-tá ti*.

2. A továbbiakban lírai szövegeket sajátos megvilágításban vizsgálunk: logikai és retorikai szempontokat egyeztetünk – a poétikai szerveződés értelmezésére. A logikai megközelítés Békési Imre (2001, 2010) kettős szillogizmus elméletét alkalmazza, a retorikai megközelítés a kereszteződés alakzatait az *Alakzatlexikon* megvilágításában elemzi (Szathmári István főszerk. 2008), a poétikai szerveződés tárgyalása az oszcilláció elmélete alapján halad (Hankiss Elemér 1985, majd Nagy L. J. 2003).

2.1. Még egy kiasztikus alakzat van a fenti versben.

- (2) *S hallottam, említ
az a szó isteneket,
kik nem hajolnak ezután neked.
Pedig
te nem szolgálsz többé nekik.*
(József Attila: *Magad emésztő...*)

A *kik nem hajolnak ezután neked. / Pedig / te nem szolgálsz többé nekik.* szerkezet sokkal komplexebb, mint az imént idézett sor, a kereszteződést a *kik – neked – te –*

nekik sorozat adja. Sémája: $ax\ by - bx\ ay$; típusa tökereszteződés + toldalékpárhuzam. A szembeállítást a *te* dőlt betűs szedése (és sorkezdő helyzete) nyomatékostítja. A párhuzamot szolgálja a tagadás és az időhatározó: *nem hajolnak ezután - nem szolgálsz többé*. Az ellentétet hangsúlyozza a *hajolnak* többes szám harmadik személye és a *szolgálsz* második személye, a *pedig* jelentése.

Megjegyezhetjük, hogy az *isteneket - neked* rím, ugyanígy (az *említ*), a *Pedig - nekik*. Fontos a *te* nyomatéka is, ezt Békési leírásában szemlélteti: elkülöníti a nyomaték nélküli reprezentálástól.

Békési Imre (2001: 207–14) elemzi a részletet abból a szempontból is, hogy a *Pedig* jelölte ellentét nemcsak a versszöveg adott két részlete között érvényes, hanem két szillogisztikus következtetés között is. A szillogisztikus következtetéseket reprezentálja (l. i. h. és Békési 2001). A kettős szillogizmus meggyőzően leírja, hogy az adott részletben a feltételezés (*hallottam, ...hogyan az istenek nem hajolnak ezután neked*) helyett a valóság tényállása igaz (*valójában *te nem szolgálsz többé nekik*). A két jelentés (a feltételezés – a valóság) között lehetséges a múlt/jelen szembeállítás is: 'korábban hajoltak neked' – 'ezután, tehát most már nem hajolnak neked'; 'te szolgáltat nekik' – 'ezzel szemben többé nem szolgálsz nekik, a jövőben'. A két explicit tétel szembeállítása polárisan ellentétes, ugyanakkor a nyelvi megfogalmazásuk kiasztikus, azaz kereszteződő.

2.2. A kettős szillogizmus a szövegben kifejtett és ki nem fejtett információk együttesében ellentétet kifejező alakzat. Működésében a tételek szerinti és a sorrendjük szerinti rendszer ok-okozati összefüggései jelennek meg. A *de* kötőszó jelölte ellentét első része (A szillogizmus) gyakran feltételezést, reményt, hiedelmet, elvárást fogalmaz meg – ezzel szemben explicit a *de* utáni részben (a B szillogizmusban) tárgyias, valóságos, tényszerű, érvényes megállapítások szerepelnek. Ritkán explicit a *de* kötőszó előtt és után a közvetlenül egymással ellentétbe állított két tétel, ezért a *de* kötőszó hatására a hallgató, az olvasó egészíti ki valamelyik oldal explicit tételét az implicit tétel információival. Ez az aszimmetria az alakzat jelentésében úgy tükröződik, hogy a szöveg fogalmazója a sorrend segítségével a befejező kifejtett tételben, a *de* kötőszó után álló tagmondatban, mondatban közli a (leg)fontosabb információt.

(3) *Gyerekkoromban*
boldog lehettem volna,
de nem értettem hozzá.

Felnőttkoromban
boldog lehettem volna,
de nem értem rá.

Öregkoromban
boldog lehetnék,
de a közelgő halál okozná.

(Weöres Sándor: *De*)

A (3) példa felszíni szerkezetében a három következtetés ellentétét a *de* kötőszó az Aq és a Bp, tehát az első szillogizmus konklúziója és a második szillogizmus kis premisszája között jelöli. A közvetlen összefüggés ellentéte az elvi szerkezetben a két konklúzió között érvényes.

(Aq) *boldog lehettem volna*, *de* (Bq*) nem voltam boldog,

(Aq) *boldog lehettem volna*, *de* (Bq*) nem voltam boldog,

(Aq) *boldog lehetnék*, *de* (Bq*) ...

(A három pont azt jelöli, hogy a kettős szillogisztikus szerkezet csupán az értelmezés elvi lehetőségét, irányát körvonalazza. Nem is várható el, hogy a lírai szöveg befejező sorát egyetlen prózai tagmondatra korlátozva írjuk le.)

Feltűnő nyelvtani összefüggés párosul a szemantikai jelenséghez: az (Aq) előbb kétszer a feltételes mód múlt idejű igével, a harmadik esetben a feltételes mód jelen idejű igéjével áll. Egyik strófa sem fejt ki a közvetlen ellentét másik oldalát, amely azonban a valóságot állítja szembe a feltételezéssel. A feltételes mód múlt idejű ige a lezártság, meg nem változtathatóság jelentésével meggyőzően fejezheti ki a lehetőség implicit tagadását, lehetetlenségét. A strófák harmadik sorában ugyancsak múlt idejű igék állnak, de kijelentő módban, visszavonhatatlan érvénnyel. A feltételes mód jelen idejű ige (*lehetnék*) a harmadik strófában nem zárja ki visszavonhatatlanul a boldogság lehetőségét, s többféle szemantikailag elfogadható kijelentés együttese jelenik meg (*de a közelgő halál okozná*) a retorikai és poétikai szempontokat érvényesítő sorban (rím: *hozzá – rá – okozná*; gondolatpárhuzam; ritmikai lüktetés stb.).

3. Az alábbi vers első olvasásra nyilvánvalóan annak a paradoxonnak a kifejezésére született, amely a strófák befejező soraiban mint refrénben fogalmazódott meg.

(4) *A föld, hol az élet terem,
a mindent nyelő sírverem,
a síkság, hegy, tenger, folyó:
öröknek látszik és muló.*

*Világűr és mennyboltozat,
sok forgó égi kapcsolat,
a milliárdnyi tűzgolyó:
öröknek látszik és muló.*

*Mit eltemet a feledés,
egy gyík-kíszás, egy szárnyverés,
egy rezdület, mely elpörög:
mulónak látszik és örök.*

*Mert ami egyszer végbement,
azon nem másít semmi rend,
se Isten, se az ördögök:
mulónak látszik és örök.*

(Weöres Sándor: Öröklét)

Az 1980-ban publikált kötet, az *Ének a határtalanról* tartalmazza Weöresnek ezt a szövegét. Bertha Zoltán invenciózus tanulmánya elemzi azokat a filozófiai tartalmakat, amelyek az értelmezésben feltárhatók (l. Alföld, 1982, illetve Magyar Orpheus, 1990). Itt utalhatunk a rímekben adatható néhány összefüggésre: *folyó – muló* (nem lehet nem gondolni Hérakleitoszra); *tűzgolyó – muló* (a tűz az arkhék, az őselemek egyike, ott a föld, a víz, a levegő, a világűr arkhéja is); *elpörög – örök* (a mozgás mint mindörökké létező fenomen); *ördögök – örök* (a szellemi szféra sem másíthat). Persze ez a legutóbbi gondolat George Orwell 1984-jének ismert paradoxonjában (*holnaptól minden másként volt...*) átértékelődött a vers születése óta.

3.1. A refrén elemzése következik, abból a szempontból, hogy

- a) kiasztikus retorikai-stilisztikai alakzatot alkot,
- b) a kettős szillogizmus logikai természetét érvényesíti,
- c) a szöveget szervezi, mindkét minőségében.

A refrén kétszer-kétszer ismétlődik, ez alakzatként sajátos gemináció. Azért sajátos, mert a gemináció tipikusan szóalakzat, bővebb szintaktikai egységek megkettőzésében nem érvényes. (Ilyen, akár egész mondatos szintaktikai egységek ismétlődése Móra Ferenc *Rab ember fia*i című elbeszélésében Buzáth Gáspár mondataiban gyakori: – *Micsoda, öten vannak a törökök egy lovadmagukkal? Egy lovadmagukkal vannak öten? Pénz van az iszákjukban? Az iszákjukban pénz van?* – Móra 1977: 113.) A refrénben kétszeri-kétszeri ismétlődéssel bővebben nem foglalkozunk itt.

A kiasztikus, azaz sorrendi megfordításos alakzat az *öröknek látszik és muló – mulónak látszik és örök* refrént formálja. A megfordítás a szóalakzatként felfogott *örök – muló – muló – örök* kiazmust eredményezi, pontosabban a *látszik* beiktatásával (és mint látni fogjuk, központi fontosságával) az *epanodosz* alakzatának felel meg, sémája az $a\ b\ c - c\ b\ a$. Az antimetaboléval rokonítja az a szemantikai jellemzője, hogy az *örök* és a *muló* ellentétes jelentésűek.

Fontos az *és* kötőszó szerepe. Jelentése megfelelhet a 'mégis'-nek, hiszen a két ellentétes jelentésű rész között áll, ezeket összekapcsolva. A mindenkori első mellett áll a *látszik* szó, ilyen módon az első elemmel ellentétes második előtt az *ést* 'és mégis'-nek érti az olvasó.

Az eddigiekből kitűnik, hogy a *látszik* ige jelentése meg az *és* kötőszó 'mégis' jelentése felhívja a figyelmet arra a ki nem fejtett, implikált jelentésre, amelynek az eddigiek szerint ellentétesnek, polárisan ellentétesnek kell lennie a 'látszik' jelentéssel: ez pedig a *valójában. Éppúgy, ahogyan a *muló* és az *örök* polárisan ellentétes egymással. Kiegészítve az egyes sorokat, így az *öröknek látszik és valójában mégis muló*, illetve a *mulónak látszik és valójában mégis örök* sorokat kapjuk.

A strófák egymásutánjában a refrénként következő alakzatok a megelőző sorokban kétféle tartalomra vonatkoznak: az élettelen természet felsorolt, állandónak gondolható jelenségeinek sokaságáról olvasható, hogy „öröknek látszik és muló”; s az élővilág pillanatnyi eseményeinek adatairól, hogy „mulónak látszik és örök”. Azaz: az élő és az élettelen áll szemben egymással. Ami pedig a ’muló’ jelentést illeti: kétféle jelentésben szerepel. Az első két strófában a „muló” annyit tesz: ’nem marad örökké olyan, mint amilyennek tapasztalható’ (legalábbis rövid időintervallumban, pl. egy emberi élet tartama alatt). A harmadik és a negyedik versszakban a kicsiny mozdulatok, a törékeny, gyorsan illanó jelenetek minősítésében a „mulónak látszik” könnyen és hétköznapi módon értelmezhető: a tapasztalatok szerint „elpörög” mindegyik. (A *gyilkzás* és a *szárnyverés* állatokra utal, a *mozdulat* minden élőre.) Akkor és úgy érthető ezekre az ’örök’ jelentés, ha a befejező strófa *Mert* kötőszava után elfogadja az olvasó az indoklást. Eszerint az teszi örökké az elröppenő életjelenségeket, hogy éppen úgy és nem másként mentek végbe, történtek meg. Tehát nem másíthatóak meg többé, örökké olyanok maradnak, ahogyan fel- és elvillantak a szemlélő szeme előtt. (A filmtechnika persze újratерemtheti a mozdulatot, de az már mint újratерemtett mozdulat lényegileg különbözik attól, amit újratерemtett.) Bár *eltemet a feledés* minden ilyen jelenséget, talán főként az emberi feledés, – de a verset is emberek olvassák...

3.2. Ha a két alakzatot és az elemek sorrendi cseréjét tekintjük, egymásutánjuk párhuzam. Ezt sémába foglalva az

x-nek látszik és (mégis) y, illetve y-nak látszik és (mégis) x

alakulatot kapjuk.

(Ha a fentiek módjára a kiegészítő információkkal írjuk le, ugyancsak párhuzamot alkotnak.)

Ez nem meglepő, hiszen a kiasztikus alakzatok mindenkor párhuzamok is.

Ami mármost az egymás után következő refrének alkotta alakzatot illeti, az elvi lehetőségek szerint vagy a *muló*val kezdődik a sorozat, s a *muló*val végződik; vagy az *örök*kel kezdődik, és az *örök*kel végződik. A szerző a szövegben az élettelen dolgok – élő jelenségek sorrendet választotta, tehát az *örök* kezd és végez a refrénben. Egyben némi pozitív – negatív ellentét is érződik a szembeállított minőségek között, s megvan a jelentősége annak is, hogy a zárásban a pozitív kicsengésű *örök* hangzik. Az élet diadala ez az élettelen fölött: ’az elmúló élet elmúlása is örök, többé meg nem másítható’; a fordított sorrendben a kicsengés is negatív volna: ’minden elmúlik’.

Az alakzatok felől nézve tehát gemináció és párhuzam is érvényes a kiasztikus szerkesztésben, s a sorrendnek is jelentős szerepe van a szövegszervezésben. A poétikai tényezők közül említettük a rímelést, a ritmikai lüktetésből figyelmet érdemel a refrénben a *látszik* központi helye és szerepe, a hangzás aszimmetriájából (az első két strófában) ebben a sorban (a harmadik–negyedik strófában) szimmetria lesz (az első két strófában a magas és mély hangzók keverednek, s a harmadik és a negyedik refrénjében már négy mély magánhangzó után áll négy magas). A lüktetésében a *mu-ló* veláris jambusa (*ti-tá*) után a *-nak lát-* mély spondeusza hangzik, – s innen palatális jambusok: *-szik és ö-rök*.

A szövegalkotó tényezők között a *paradoxon* alakzata igen fontos Weöres versében, hiszen olyan tényeket állít, amelyek a hétköznapi gondolkodásban szokatlanok, meglepőek (ezért is költőiek). Számos szakirodalmi utalás kiemeli a kiasztikus alakzatok paradoxonjait. Az itteni paradoxon szerint az mulandó, amit a közgondolkodás öröknek vél; s az örök, amit mindenki mulandónak ítél első gondolatában.

Még egy alakzatot említhetünk. A cím: *Öröklét*, s az utolsó szó a versben: *örök*. Ez a felütés és ez a zárás visszatérés, azaz reddíció is. A szöveg születésének évében több olyan Weöres-szöveg jelent meg, amelyek az élet és a halál, az elmúlás és az öröklét kérdéseit fogalmazták meg: Talizmán, Hatvanhat (a kézirásos könyvben) stb.

3.3. A refrénsorok két kijelentésében Weöres Sándor versének négy refrénje rendre két sort alkot, kiegészítve a *valójában mégis* elemmel.

*öröknek látszik és *valójában mégis muló*

*öröknek látszik és *valójában mégis muló*

*mulónak látszik és *valójában mégis örök*

*mulónak látszik és *valójában mégis örök*

Az *örök* és *muló* szemantikai ellentétét a *látszik* és a **valójában* szembeállítás teszi nyomatékosabbá, ezt az ellentétes viszonyt jelzi a **mégis* kötőszó is.

Mindaz, ami Weöres szövegének refrénjéről leírható, nyilvánvalóvá teszi, hogy az ismétlődő sor paradoxonában megfogalmazott ellentét megközelíthető az alakzatok felől. Ekkor számos alakzat és verstechnikai eszköz együttese szervezi a szöveget, hogy a refrén szokatlan gondolatát elfogadtassa. A kettős szillogizmus logikai megközelítésében elvonatkoztathatunk a poétikai különbségektől, ekkor szemléltethető a két refrén logikai jelentésének azonos típusa.

Weöres refrénjeinek kettős szillogizmusai:

1. A. Ami az élettelen világban öröknek látszik, az örökké tart.

A síkság... tűzgolyó stb. öröknek látszik.

Az élettelen világ örök.

1. B. Az élettelen világ valójában elmúló.

A síkság... tűzgolyó stb. az élettelen világot alkotja.

A síkság... tűzgolyó valójában mégis **elmúló**.

Az explicit tételek: **Ap** és **Bq**, azaz az első szillogizmus kis premisszája és a második szillogizmus konklúziója.

2. A. Ami az életben történik, elmúlónak látszik.

Az élet minden rezdülése **elmúlónak látszik**.

Az élet rezdülései elmúlóak.

2. B. Ami az életben történik, utólag nem változhatik meg, valójában örök.
 Az élet minden rezdülése sem változhat meg már, sorsuk örök.
 Az élet minden rezdülése valójában mégis **örök**.

Az explicit tételek: **Ap és Bq**, azaz az első szillogizmus kis premisszája és a második szillogizmus konklúziója.

4. Mint a fentiek bizonyították, Békési Imre kettős szillogizmusai közül azt a típust írhatjuk le József Attila és Weöres Sándor egy-egy verséből, amely a *látszik–valójában* ellentétére épül a költői gondolat paradox megfogalmazásában. Más kettős szillogizmusokban a *valójában* gyakran áll szemben a feltételezéssel, a hiedelemmel, a vélekedéssel; – fentebb a látszattal. Ilyen módon az alakzati jelentések a kettős szillogizmus logikai megközelítésének értelmezésével ötvöződnek az adott szövegfajtában, s a verssorok a poétikai tényezők segítségével formálódnak meg. A bemutatott részletek igazolják, hogy a líra logikai és retorikai megközelítésének eredményei érdemi tanulságokhoz vezethetnek. A poétikai szerveződés értelmezésének a számára is.

* * *

(A gondolatmenet 2010 novemberében hangzott el, a Jubilánst köszöntve. 2011-ben a jelentésképzés megközelítése jelent meg (Nagy L. 2011b), majd a kettős szillogizmus más kettősszillogizmus-elméletekkel együtt (Nagy L. 2011a), a szójelentés és a paradoxon alakzatának a középpontba emelése (Nagy L. 2012a), a poétikai szempontok érvényesítése (Nagy L. 2012b).

IRODALOM

A kettős szillogizmus elméletéhez:

- Békési Imre 2001: *Az osztatlan filológia*, Szeged, Tiszatáj könyvek, 207–14.
 Békési Imre 2010: A kettős szillogizmus értelmezése és alkalmazásai, *Szemiotikai Szövegtan* 19, 3–308, különösen 197–201.
 Nagy L. János 2008: Kettős szillogizmus, in Szathmári István főszerk. *Alakzatlexikon*, Budapest, Tinta Könyvkiadó, 327–32.

A retorika/stilisztika kiasztikus alakzatairól:

- Burton, G. O. et alii 1996–2007: *Silva Rhetoricae. Forest of Rhetorics*. www.byu.uk
 Fónagy Iván 1999: *A költői nyelvről*, Budapest, Corvina.
 Lausberg, Heinrich 1960: *Handbuch der literarischen Rhetorik*, München, Hueber.
 Lausberg, Heinrich 1973: *Elemente der literarischen Rhetorik*, München, Hueber.
 Nagy L. János 2005: *A chiazmus gondolata és a szöveg chiazmusa*. Az alakzatok világa 12. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, p. 59.

Szathmári István főszerk. 2008: *Alakzatlexikon*, Budapest, Tinta Könyvkiadó, Antimetabolé, Epanodosz, Kiazmus, Kommutáció, Permutáció, Szillogizmus (címszók): 105–7, 198–200, 332–35, 343–5, 404–6, 462–3, 483–4, 535–8.

Ueding, G. et alii 1992–2009: *Historisches Wörterbuch der Rhetorik 1–9. (a–z)* De Gruyter (e-book is).

Az oszcilláció elméletéről:

Hankiss Elemér 1985: *Az irodalmi mű mint komplex modell*, Budapest, Magvető, főként 502–98.

Nagy L. János 2003: *A retorikai nyelvhasználat Weöres Sándor műveiben*, Budapest, Akadémiai, 40–103, 277–84.

2010 novembere óta készült további publikációk:

Nagy L. János 2011a: A kettős szillogizmus és a kettős szillogizmusok, in Iványi Zsuzsanna és Pethő Gergely szerk.: *A szaván fogott gondolat. Ünnepi könyv Kocsány Piroska tiszteletére*, Debrecen, Printart-Press Kft., I: 81–102.

Nagy L. János 2011b: A kettős szillogizmustól a poétikai elemzés felé. A kettős szillogizmus jelentésképzéséhez, in Simon Orsolya – Szabó Dániel szerk.: *Alkalmazott nyelvészet hallgatói, oktatói szemmel*, Budapest, Tinta Könyvkiadó, 63–71.

Nagy L. János 2012a: A szójelentéstől a szövegjelentéshez, in Fazakas Emese – Fóris-Ferenczi Rita szerk.: *„Ezernyi fűszál zeng tücsökzenét...” Köszöntő kötet P. Dombi Erzsébet tiszteletére*, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 193–202.

Nagy L. János 2012b: Az alakzati jelentéstől a szövegjelentéshez, in *Fejezetek a kereszteződés alakzatainak világából*, Szeged, JGYF Kiadó, 155–80. (megjelenőben)

POETRY IS LOGIC (AND RHETORICS TOO?)

JÁNOS L. NAGY

The well known Hungarian poet, Attila József said “A líra: logika...”, i.e. ‘poetry is logic’. This paper analyzes poetic language from the point of view of both logic and rhetorics, using as a theoretical foundation the rhetorical tradition, i.e. Burton, Gideon O. et al. (1993–2007) and Ueding, Gert et al. (1992–2003). The Hungarian researcher Imre Békési elaborated his double syllogism theory for analyzing and representing textual information as premises, either explicit or implicit. Through presenting a comprehensive analysis along these lines, this paper summarizes some results regarding poetry as well.

Nyelvtudomány

